

ATT LETA SIG UT UR BIBLIOTEKET

Tvättstugebiblioteken
i Smedjebacken

Läskunnighet. Språkglädje, fantasi,
förståelse och integration.
Möten mellan människor.
Det är svårt att tänka sig något
viktigare i ett demokratiskt samhälle.

Tvättstugebibliotek i Smedjebacken

VITAR MARIES bil till Malmvägen 6. I baksätet ligger flera kassar nya böcker redo för hyllorna i Smedjebackens två tvättstugebibliotek.

Marie Ohlsson är chef för folk- och skolbiblioteken i Smedjebacken, några krängiga mil sydväst om Falun. De senaste tre åren har hon jobbat med att förverkliga drömmen om ett tvättstugebibliotek i kommunen. Och hon har lyckats – dubbelt! Idag finns två stycken, och nyligen blev man beviljad pengar till ett tredje bibliotek. Statens Kulturråd har delfinansierat projektet och kommunbiblioteket har stått för resten av resurserna i form av personaltid.

Tvättstugebiblioteket på Malmvägen är det första i sitt slag i Dalarna och är resultatet av ett samarbete mellan Smedjebackens bibliotek, ABF Dala Finnmark, Hyresgästföreningen Malmen och Länsbibliotek Dalarna. Många människor misstar begreppet och tror att ett tvättstugebibliotek är en sån där liten samling pocketböcker som uppstår spontant i trapphus och tvättstugor här och var, små samlingar av begagnade böcker från de boende. Men det stämmer inte på något vis. Här är det fråga om nyinköpt litteratur, utvald efter speciella tankar och önskemål.

PÅ VÄG NER i tvättstugan möter oss Sibylla Nygren och Gudrun Anagrius. Gudrun är engagerad i tvättstugebiblioteket, som boende och bokälskare. Hon har tidigare varit studievägledare och har även arbetat inom sjukvården. Nu är hon pensionär och Malmens bokombud. Det innebär att hon ofta finns tillgänglig för den i huset som behöver hjälp bland böckerna, och fungerar som ett slags biblioteksvärd. Gudrun beskriver Sibylla som mer ”bossen” i hyresgästföreningens styrelse, där hon själv också ingår. Båda har hjälpt Marie med information om vilka de boende är i huset, så att bibliotekschefen sedan kan klura på vilka böcker som är lämpliga att köpa in.

– Jag har alltid läst i massor, säger Gudrun, jag är en riktig litteraturälskare och slukar det mesta. Nuförtiden blir det förstås mest ljudböcker, fortsätter Gudrun, som har svårt att hålla i tunga böcker en längre stund. Och ljudböcker finns det ett par hyllplan av i tvättstugan: deckare, romaner, Hundraåringen och klassiker.

– Det händer ju att man inte orkar gå upp mellan tvättarna, säger Gudrun, och då är det ju perfekt att sitta kvar här i läsfåtöljen medan maskinen blir klar.

Nej, det är ingen slump att böckerna hamnat i strykrummet bredvid tvättstugan. Hit ner kommer alla hyresgästerna, flera gånger i månaden och chansen att man då tar en sväng förbi bokhyllorna är stor.

Vad tomt! Vad kul!

PÅ MALMVÄGEN HAR MAN fokuserat på böcker kring handarbete och kokböcker, efter önskemål från de boende. Romaner och spänning finns såklart också, och litteratur för barnen i huset. Det ser lite glest ut bland barntitlarna och först tänker man kanske jaha, det var inte så mycket det här. Sen tittar man igen, med en bibliotekarieblick, och tänker istället: hurra – här har det lånats!

Att hitta läsande förebilder till barn är ett av målen med tvättstugebiblioteket och de tre arbetsplatsbibliotek som också finns i Smedjebacken. Alla undersökningar

visar att högläsning och berättande stärker barns fantasi och gynnar språkutvecklingen, och om man når nya läsare bland de vuxna i huset, når man även förhoppningsvis deras barn.

Men det är inte bara föräldrar som kan vara sina barns förebilder. Sibylla är engagerad i den lokala PRO-föreningen, som är en av projektets målgrupper. Det man jobbar på just nu är att få äldre därifrån att haka på som sagoläsare, något som även skulle ge tvättstugebiblioteket en åldersintegrerande aspekt. Det finns inte många arenor i dagens samhälle där medborgarna kan mötas över generationerna på ett naturligt sätt, men tvättstugebibliotekets verksamhet skulle kunna bli en lyckad sådan mötesplats.

Litet bibliotek, stor tanke

ATT SYNLIGGÖRA LITTERATUREN, att stimulera till ökat läsande och, framför allt: att få fler ovana läsare att hitta till böckernas värld. Det är precis detta som har varit grundtanken med tvättstugebiblioteket. Som exempel har det funnits låntagare utanför huset som fått låna hem ur tvättstugan när det funnits en eftersökt titel där. På så vis blir också böckerna på vift marknadsföring av tvättstugeidén.

ATT VARA ÖPPET och tillgängligt för alla är en annan av bibliotekens stora paroll.

Med tvättstugebiblioteken och de tre redan existerande arbetsplatsbiblioteken kör Smedjebacken på anfallsmetoden hellre än sitter hemmavid och väntar på besökarna. Och det är precis så som folkbiblioteken ska arbeta: offensivt och uppsökande.

– Det har fungerat jättebra, säger Marie och ler. Över förväntan! Det är klart att en del domedagstoner har klongat, om att öppenheten kommer att missbrukas, om att böcker kommer försvinna eller förstöras. Men ofta, inflikar Gudrun, är det ju också bara de negativa rösterna som hörs i sådana här sammanhang.

Responsen från biblioteksvärlden har dock varit väldigt positiv, fortsätter Marie, och det var kanske egentligen först när de glada tillropen hördes utifrån som vi riktigt förstod tvättstugeidéns storhet. Idag, när Smedjebacken är inne på sitt tredje år med idén, har hon fått med sig allt fler medarbetare i projektet. Även VD:n för det kommunala bostadsföretaget Bärkehus som äger husen, Cia Ferner Kny, är mycket positiv till de nya biblioteken.

– Det vi och Cia nu gör är att söka fler finansierare till Malmen, så att vi kan byta bokbeståndet och fortsätta att locka fler till litteraturen.

Lokalpoesi och lättläst

DET ÄR LJUM APRIL, solen skiner över Malmgatan 19 och doften av tvättmedel blandar sig med våren i vinden. I ett av rummen i den rymliga tvättstugan hittar vi Smedjebackens andra tvättstugebibliotek. Det invigdes i september förra året och har en profil med böcker på lättläst svenska. Många av husets hyresgäster är människor nyligen komna från Iran, Irak och Somalia och för dem är nyspråket fortfarande besvärligt, trots att viljan finns.

Marie berättar att hon och de andra i projektgruppen möttes av en tyvärr förväntat tråkig attityd från en del av de boende i området. Det var pratet om varför man

”alltid lägger pengar på invandrarna” som pös fram, pratet om ”vi” och ”dom” och om vem som ska ha och inte ha.

Men det murkna försvann sen, faktiskt. Istället kom det en – mer oväntad – omsorg fram och rösterna undrade: Ni ser väl nu till så att böckerna passar våra invandrare?

Det funkar. Och det är härligt när det funkar.

– Jag blir så glad! utbrister Marie och fyller på hyllorna med nya böcker. Det har verkligen gått jättebra det här!

Hon berättar vidare om en kille som grät av glädje när han såg att hon köpt in Körkortsboken på lättläst svenska. Snacka om feedback! Det är knappast var dag en bibliotekarie får en sådan glädjereaktion som tack.

I BIBLIOTEKETS ENA HÖRN ligger ett dussin pocketutgåvor av lokallyrikern och akademiledamoten Werner Aspenströms samlade poesi. Det är fritt fram för de boende att ta en bok och förrådet fylls på allteftersom.

– Vi vill nå ut med traktens egen kändis, säger Marie. Det är ett bra sätt att integreras i samhället, att lära känna trakten och dess historia där man bor.

Det är Marie själv som köper in all litteratur till tvättstugorna. Det gör hon via den närmsta lokala bokhandeln, som ligger i Ludvika.

– Jag vill kunna känna på böckerna innan jag köper dem, säger hon, bläddra och titta. Och så får vi bra rabatt på priset!

På så vis gynnar projektet även den lokala handeln, i en tid då många bokhandlare fått stänga.

SMEDJEBACKENS BIBLIOTEKSCHEF är en visionär, och en hårt arbetande praktiker.

– Det är väldigt viktigt i sådana här projekt att visa att man verkligen tror på dem själv, menar Marie, som skruvade ihop hyllorna till Malmgatanbiblioteket på egen hand. Om man själv är med i fysisk person, om man står där och skruvar och håller på så förstår folk till sist att det är viktiga saker det handlar om.

Och vad handlar det om? Jo. Läskunnighet. Språkglädje, fantasi, förståelse och integration. Möten mellan människor.

Det är svårt att tänka sig något viktigare i ett demokratiskt samhälle.

Vill du veta mer om
tvättstugebiblioteken i Smedjebacken?
Mejla då Marie:

marie.ohlsson@smedjebacken.se

